

Ірина Іванюк

АНТИЧНИЙ «ТОПОС» И ТОПО-ЛОГИЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

Топос є поняттям пізньої античної філософії. В аристотелівській інтерпретації його потрібно мислити разом із концептом «логос». «У Аристотеля логосом буде називатись, те, що ми тепер називаємо логікою, властивістю суджень, висловлювань. А ось те, що в архаїчній філософії, в грецькій буттєвій філософії називалось логосом, потім буде називатись топосом... Логос є зібране місце або топос» [1].

Ціле і частини. Греки знають буття таким, що невіддільне від мислення. А мислення як ціле, яке неможливо розкласти на частини. У цьому дискурсі топос розуміють як місце цілості частин.

З другого боку, всі слова давньогрецької філософії, що конотують значення «місце», греки не мислять відокремлено від тіла. Простір, яким ми його розуміємо після новочасної фізики, має мало спільного з грецьким *spatium*, хіба що означення його трьохвимірності, яка була запропонована ще Евклідом (із його трьохвимірним розумінням тіла) тримається ще з античності і до сьогодні.

Грек мислить простір як місце, що займає тіло. Простір – це простір тіла. Його поверхня – це просторове місце, відокремлене від усього, що поза ним. Ця ж поверхня є фактом самодостатності, оскільки «кожною ділянкою своєї поверхні-шкіри, тіло доторкається-відштовхується-відрізняється» [2; 40]. Отже, грек мислить тіло як топос цілого, завершеного.

Циклічна темпоральність. «У кругового руху немає ні початкової точки, ні кінцевої, ні середини, оскільки в нього немає ні початку, ні кінця, а в абсолютному сенсі: за часом воно (коло) вічне, а за траєкторією замкнене» [2; 53].

Поліс. Соціальне життя грека зумовлене розумінням полісу як місця рівності вільних людей, наприклад, хора (*χώρα* «простір, місце, земля, країна») і агора (*ἀγορά* – «місце зборів»). Життя політичне є природним і напередвизначеним існуванням людини ще до її появи на світ. «Idiots – людина, що не бере участі в суспільному житті» [2; 56], оскільки перебування в «політичному» потребує чесноти – арете (*ἀρετή*) «... відношення громадянина до держави не є відношенням одного до іншого, це відношення частини до цілого, в якому більше тотожностей, аніж розрізень» [2; 71]. Тобто давньогрецький поліс уособлював місце рівності, де зняті відмінності і розрізнення.

Ідентичність. «Існування (бути собою) – це кожен даний момент відрізнятись від іншого, від не-себе; але відрізнятись від іншого можна лише за тієї умови, щоб в кожен даний «тепер» бути одним і тим же – собою» [2; 97]. Такий підхід до ідентичності зумовлений тілесно-просторовою асоціативністю античного мислення, оскільки «місце» грека асоціюється з тілом, окремішність – також обмежена поверхнею тіла – все це підсилюється циклічною темпоральністю як замкненістю на «те саме» або ж, інакше кажучи, на «самототожність» просторового гатунку.

Література:

1. Мамардашвили М. Лекции по античной философии [Электронный ресурс] / М. Мамардашвили. – Режим доступа : <http://psylib.org.ua/books/mamar01/txt04.htm>.
2. Шипилов А. Неистория / А. Шипилов. – М. : Прогрес-Традиция, 2012. – 448 с.